

me je molio da ne kuham jer mu naša kuhinja smrdi. Nisam plakala dok sam gledala, nisam osjećala ništa. Nisam osjećala ništa ni kada sam došla na posao, samo sam počela da plačem kada me je Mani, nakon što se sašaptavao s Rudolfom i Iman, pitao zašto su mi cipele tako stare i zar nemam para da kupim druge. Plač počinje kao vrisak kojim hvataš zrak nakon što ti neko predugo drži glavu pod vodom. Ne kaže: *smiri se, izadi vani, zapali jednu*. Kaže: *hajde u kuhinju*. Gulim krompire, pun ih je ogromni kazan, i ridam. Ne mogu prestati. Rudolfa to užasno nervira, pa dolazi u kuhinju i vrišti: *Što plačeš? Zato što si izgubila svoju zemlju? Misliš da si jedina? Svi vi Jugoslaveni ste ljudi ljudi! Obična stoka. A vi muslimani ste najgori...* Ne osjećam se kao Jugoslavenka, ne osjećam se kao muslimanka, ne osjećam se. Na trenutak sve postaje kristalno bistro i jednostavno. Skidam košulju, ne dotiče me stid što pred njima stojim u prevelikom grudnjaku, i oblačim svoju jaknu. Gledam Rudolfa u oči i kažem mu da svi oni idu *fuck themselves* i odlazim.

Ne plačem više. Jako dugo, dugo vremena više ne plačem.

je okostje naše hiše. Počrneli zidovi, ki se me ne spomnijo. Videopredvjalnik sem si sposodila od svojega stanodajalca Baktaša – Jevreja, ki me je prosil, naj ne kuham, ker mu naša kuhinja smrdi. Ko sem gledala, nisem jokala, občutila nisem ničesar. Niti ko sem prišla v službo, nisem čutila ničesar, jokati sem začela šele, ko me je Mani, potem ko je nekaj šepetal z Rudolfom in Iman, vprašal, zakaj so moji čevlji tako stari in če nimam denarja, da si kupim druge. Jok izbruhne kakor vrisak, s katerim loviš zrak po tem, ko ti nekdo predolgo drži glavo pod vodo. Ne reče: *pomiri se, pojdi ven, enega prižgi*. Reče: *ajde, v kuhinjo*. Lupim krompirje, poln ogromen kotel jih je, in ihtim. Ne morem nehati. Rudolfa to grozno nervira, pa pride v kuhinjo in vpije: *Kaj jokaš? Ker si izgubila svojo zemljo? Misliš, da si edina? Vsi vi, Jugoslovani, ste nori ljudje! Navadna živina. Vi, muslimani, ste pa še najslabši ...* Ne čutim, da sem Jugoslovanka, ne čutim, da sem muslimanka, ne čutim. Za trenutek vse postane kristalno jasno in enostavno. Slačim si srajco, ne dotakne se me sram, ker pred njim stojim v prevelikem modrcu, in oblačim svojo jakno. Pogledam Rudolfa v oči in mu rečem, naj se vsi grejo *fuck themselves*, in odidem. Ne jokam več. Že zelo zelo dolgo več ne jokam.

Senka Marić Šarić (1972, Mostar). Objavila je dvije knjige poezije *Odavde do nigdje* (1997) i *To su samo riječi* (2005). 2000. godine je nagrađena 1. nagradom književnog konkursa »Zija Dizdarević« za pripovijetku *Priča o srcu*. 2013. godine je sa osvojila titulu *Evropska viteškinja poezije* na međunarodnom pjesničkom turniru sa pjesmom *Dobro je*, te 3. nagradu na književnom konkursu »Zija Dizdarević« za pripovijetku *Kate. Početak putovanja*. Pjesme su joj prevedene na nekoliko evropskih jezika. Članica je Društva pisaca Bosne i Hercegovine i Književnog kluba Mostar.

Senka Marić Šarić (1972, Mostar). Objavila je dve knjige poezije *Odavde do nigdje* (1997) in *To su samo riječi* (2005). Leta 2000 je nagrađena s prvo nagrado na književnem natečaju »Zija Dizdarević« za povest *Priča o srcu*, 2013 osvoji naslov *Evropska vitežinja poezije* na mednarodnem pesniškem turnirju in 3. nagrado na književnem natečaju »Zija Dizdarević« za pripovedko *Kate. Početak putovanja*. Njene pesmi so prevedene v več evropskih jezikov. Je članica Društva pisateljev BiH in Književnega kluba Mostar.

ADNAN REPEŠA

PREVOD
URBAN BELINA

SUZE INES MARLOT

Ima naravi koje se hrane sitnicama, a umiru od teških riječi.
Knut Hamsun

1.

»Jednom, kad umrem, napiši priču o meni«, rekla je Ines Marlot.

Još se živo sjećam, iako je vrijeme poodmaklo, onog hladnog podneva, cijelih čopora pasa koji se lijeno odvlače ulicom i nekakve opipljive čamotinje u ciganskom naselju preko puta bolničkog zdanja. Iza masivnih vrata, u oblačnom danu, cvilio je vjetar i ponešto vanjske zebnje unosio u dugački sivi hol. Kroz zaleđena okna gledao sam kako se na nebu mreškaju oblaci; u njihovu utrobu stremila su čitava jata ptica. Nakon dvosatnog čekanja i potpuno iscrpljen, skoro da i nisam osjetio kako se nečija ruka spušta na moje rame, a jedan glas pita:

»Ko ti je ona?«

»Prijateljica«, rekoh, pogledom loveći pločicu na njegovoj skuti.

Dr. Ajdić prstima je promrsio sijedo pramenje kose, glasno se nakašljao u rubac, a ja sam još jače stisnuo metalni zaslon stolice.

»Žena koju čekaš ima male šanse. Njen želudac kao da je progoren kiselinom.« Još tren zurio je u mene onim pogledom za koji nisi siguran šta mu se krije s druge strane namjere, a onda je jednim pokretom ruke gurnuo cvikere na nos udaljivši se; slušao sam kako se njegovi koraci gase u mračnoj dubini hodnika.

2.

Ines Marlot upoznao sam one godine nakon što sam dospio u firmu u kojoj je ona prodavala polise osiguranja. Bješe bremenit april koji je svoja njedra razgolitio po uredu u koji sam tek zakoračio. Sjedila je u trošnoj fotelji i na moju ispruženu ruku odgovorila srdačnim stiskom. Zatekao me taj njen nastup;

SOLZE INES MARLOT

Obstajajo značaji, ki se hranijo z malenkostmi, a umirajo od težkih besed.

Knut Hamsun

1.

»Enkrat ko umrem, napiši zgodbo o meni,« je rekla Ines Marlot. Še vedno se živo spominjam, čeprav je preteklo že dosti časa, tistega hladnega popoldneva, celih krdelov psov, ki se lenobno vlečejo po ulici in nekakšne otipljive puščobe v ciganskem naselju čez cesto od bolnišnične zgradbe. Za masivnimi vrati, sredi oblačnega dneva, je zavijal veter in v dolg siv hodnik vnašal nekaj zunanjega hladu. Skozi zaledenela okna sem gledal, kako se na nebu mrežijo oblaki, po njihovem drobovju so stremele cele jate ptic. Po dvournem čakanju in popolnoma izčrpan, skorajda nisem čutil, kako se roka nekoga spušča na mojo ramo, in neki glas vpraša:

»Kaj ti je ona?«

»Prijateljica,« sem rekel, s pogledom loveč ploščico na njegovih halji.

Dr. Ajdić je s prsti razmršil pramen sivih las, se glasno odkašljaval v robec, jaz pa sem še močnejše stisnil kovinsko naslonjalo stola.

»Ženska, ki jo čakaš, nima veliko možnosti. Njen želodec je kot prežrt s kislino.« Še hip dlje je zrl vame s pogledom, za katerega le stežka določiš, kakšen namen se dejansko skriva za njim, nakar si je z eno kretljivo roko na nos nadel očala in se oddaljil; poslušal sem, kako se njegovi koraki ugašajo v mračni globini hodnika.

2.

Ines Marlot sem spoznal tistega leta, ko sem prišel v podjetje, v katerem je prodajala zavarovalne police. Bil je preobloženi april, ki je svoja nedra velikodušno razgalil po pisarni, v katero sem pravkar zakorakal. Sedela je v obrabljjenem naslanjaču in

osmijeh kojim je pobrisana užost i odsustvo nelagode koju čutiš na potiljku. Promješkoljila se u fotelji, tek toliko da istakne dubinu svog dekoltea i rekla: »Dobro nam došao. Bit će ti lijepo s nama. Samo se nemoj kurčiti i sve će biti u redu.« Istog popodneva, da li vođeni prstom sudbine, čime li već, obreli smo se u nekakvom zapuštenom bircu. Prepoznala je čuđenje u mom držanju jer naš prostor dijelimo s mračnim tipovima ogrezlim u alkohol. Što, eto, sjedimo pod lusterom istačkanim muhoserinom i zurimo u nesklad, u tiho ljudsko propadanje. »Da bi uspio u životu, moraš se katkad spustiti i ovamo. Tek da se uvjeriš kako se živi u prizemlju života. Svašta se tu dâ naučiti«, rekla je i pokretom ruke dozvala konobara. Pa ipak, s vremenom smo prestali odlaziti na takva mjesta; sad smo radije sjedili na otromboljenim parkovskim klupama i čakali o koječemu.

Nije me zanimala njena privatnost, i ne samo njena, ali ipak vrijeme je učinilo, a da toga nismo bili ni svjesni, kako se pomalo zbližavamo, kako polako saznavam sve ono što godinama kanim smetnuti s uma. Često se hvatam kako nisam kadar izboriti se ni s vlastitim jadima, a nekamoli uz to nositi i breme tuđih. Pa opet, sa zanimanjem sam slušao njene doskočice, sitna ogovaranja i male podlosti svojstvene takvim naravima koji kroz uspjehe drugih naziru začetak vlastitog poraza. Jednom joj se omaklo i to da mi kaže kako joj se mati zaljubila u pogrešnog.

»Bješe januar. Na Magrebu se radala nova država. Alžir je kliktao nezavisnosti kad su nečije ruke na prsa moje majke spustile kopile. Da. Dobro si čuo. Ja sam to kopile.«

Ni slutio nisam da ću bujicu tih riječi danas usmjeravati u korito ove pripovijesti.

3.

Ines Marlot rođena je 6. 1. 1962. kao prvo i jedino dijete Milke Marlot, tehničarke u gradskoj meteorološkoj stanici i ljepotice za kojom je uzdisalo pola grada. U 18. godini slučaj je htio da raskine zaruke s Tomom Boričaninom, špediterom iz Posušja, nakon što joj je u »Razvitku« nečiji prst kvrcnuo rame, a ona se okrenula i umjesto pogleda kakve susjetke ili, u boljem slučaju prijateljice, vidjela strah u očima tog djevojčurka koje je objema rukama grlilo pozamašnu oblinu u dnu stomaka. Vratila mu je prsten istog dana, vrisnuvši mu u lice: »Govno šofersko!« Tad je vreli posuški krš zamijenila smrdljivim mostarskim sokacima, poigravala se udvaračima, odlučna u zakletvi da je više nijedna muška ruka neće dotaći. A onda se desilo ono što se takvim prirodama obično desi.

mojo ponujeno roko sprejela s toplim stiskom. Njena pojava me je razorožila; nasmeh, ki izbriše poškrabljenu odsotnost nelagodja, ki ga ponavadi čutiš na zatilju. Premestila se je v naslanjaču, ravno dovolj, da je poudarila globino svojega dekoltea i rekla: »Dobrodošiel. Pri nas se ti bo dobro godilo. Samo ne se pizdit, pa bo vse v najlepšem redu.«

Isto popoldne, kot bi naju vodila roka usode, ali kaj podobnega, sva se srečala v nekem zapuščenem lokalu. V moji drži je zaznala začudenje, ker delimo prostor z mračnimi tipi pogreznjenimi v alkohol. Ker tako sediva pod lučjo, popikano z mušjimi dreki in bolščiva v neskladje, v tiho človeško propadanje. »Če želiš uspeti v življenju, se je tu in tam treba spustiti tudi sem. Da se na lastne oči prepričaš, kako živijo v kleti življenja. Tu se da naučiti toliko stvari,« je dejala in s gibom roke priklicala natakarka.

A vendar sva sčasoma nehala hoditi na take kraje, zdaj sva raje sedela na strohnelih klopek v parku in klepetala o vsem živem. Njena zasebnost me ni zanimala, pa ne zgolj njena, a čas je vseeno poskrbel zato, čeprav se nisva niti zavedala, kako se postopno zbližujeva, kako počasi spoznavam vse tisto, kar zdaj že leta poskušam pozabiti. Pogosto se zalotim pri misli, da se ne zmorem spopasti niti z lastno bedo, kaj šele, da bi za povrhu nosil breme tuje. Pa sem vseeno z zanimanjem poslušal njeno duhovičenje, drobna opravljavanja in majhne podlosti, značilne za tak tip ljudi, ki v uspehih drugih ljudi vidijo začetek lastnega poraza. Enkrat mi je ponevedoma izdala tudi, da se je njena mati zaljubila v napačnega moškega.

»Bil je januar. V Magrebu se je rojevala nova država. Alžirija je slavila neodvisnost, ko so roke nekoga na prsi moje matere spustile pankrta. Ja, prav si slišal. Jaz sem ta pankrt.«

Niti slutit nisem, da bom hudournik teh besed danes usmerjal v strugo te pripovedi.

3.

Ines Marlot se je rodila 6. 1. 1962 kot prvi in edini otrok Milke Marlot, tehnice v mestni meteorološki postaji in lepotice, po kateri je vzdihovala polovica mesta. V osemnajstem letu je nanoslo, da je razdrta zaroko s Tomom Boričaninom, prevoznikom iz Posušja, zatem ko jo je v Razvitku v ramo dregnil neki prst, ko pa se je obrnila, je namesto pogleda kake sosede ali v najboljšem primeru prijateljice, uzrla strah v očeh tega deklča, ki je z obema rokama objemal zajetno izboklino v spodnjem delu trebuha. Istega dne mu je vrnila prstan in mu v obraz zabrusila: »Gnoj šoferski!« Takrat je razbeljeni posuški grušč zamenjala s smrdljivimi mostarskimi sokaki, igrala se je

1 Krajša ulica v muslimanskem okolju. (Op. prev.)

Taj muškarac bio je posve drugačiji. Iako ne odveć lijep, znao je nositi plemića u sebi. Nije se libio gradom pronijeti čitav buket ruža, uz naklon dodirnuti obod šešira i sačekati da umine vrisak u njoj. Da kletva postane puka tričarija; događaj zakopan u mračnoj ladići svijesti. Sitnim znacima pažnje on je dvije godine otapao ledenicu u Milki Marlotovoj, sručivši joj na kraju u tijelo nabujali mlaz požude.

Prava je šteta što ne kanim pisati o tome.

Katkad, dok je još bila djevojčica, Ines je znala skoknuti do tržnice. Grozila se i same pomisli da će ga usput negdje sresti, a on se uvijek pojavljivao tu; katkad bi provirio iz zelenare, ponekad bi u hipu izjurio iz Bočarskog doma i dugo stajao na ulici. Gubila bi dah zureći u ručice njegovih kćeri obješenih o snažna muška zapešća, čeznula za poljupcem utisnutim u rumenilo svojih obraza, maštala, sve dok je iz snatrenja ne bi prenula galama.

»Zašto psuješ na dijete kad ti ništa ne ište?«, slušala bi kako se na tog čovjeka, odjevenog u besprijeckorno sivo odijelo, iz kojeg je virio jezičak uredno složenog rupca, kosnuo trafikant ili kakav zgroženi prolaznik, a on bi, zanemariivši plejboja u sebi, dozvolio da mu se s usana prospe prezriv osmijeh: »Ne ište sad, ali pitanje je dana kad će zaiskati. Kurva je odgaja, u kurvu će izrasti.«

Kući bi se vraćala praznih ruku. Lagala majci da su je komšijska djeca gađala dudom, a potom bi, skrivena u mraku jednosobnog stančića, dugo plakala, šivala poderotine na duši, ali nikad nije raširila dlan. Nikad nije »zaškala«.

Vrijeme je odmicalo i s njegovog zapešća trgalo prvo jednu, potom drugu ruku njegovih kćerki, sad već jedrih djevojaka koje burom života jezde praćene njegovim blagoslovom. Katkad bi, s prikrivenom namjerom prolazila pored Bočarskog doma, krišom zavirivala u zelenaru, ali za njom izuzev zvižduka dokonih mladića nisu išle grdnje. S nepunih osamnaest skoro da se nije mogla sjetiti kako je, ustvari, izgledao. Trčala je u odrastanje uvjeren da je tamo, u maglama budućnosti, očekuje konačna sreća.

4.

A onda je njen glas počeo podrhtavati; učinilo mi se da neću dohvatiti konac priče. Ponudio sam je cigaretom i ona je, otpuhujući dugačke dimove, odlutala nekamo u daljinu, trudeći se raskriliti okna prošlosti tek da zaviri u gradski mrak i tamo još jednom prepozna taksistu i onog trgovca devizama na uglu, zaognutog dugačkim kromb kaputom. Upinjala se još jednom da se sjeti one noći u kojoj je zauvijek i konačno ostala sama, da spusti pogled u krilo gdje je, potpuno spokojno, počivala glava njene majke. Te noći vršcima prstiju podigla je pincetu u kojoj je, kao da prkosi smrti, drhtala dlačica majčine obrve, zatim je pobrisala otisak uzdaha sa sićušne plohe ogledalca,

s snubci, zaklela se je, da se je ne bo već dotaknila nobena moška roka. Potem pa se je zgodilo tisto, kar se ponavadi rado zgodi takšnim ljudem.

Ta moški je bil scela drugačen. Čeprav ni bil ravno lep, je bilo v njem nekaj plemenitega. Brez obotavljanja je po mestu nosil velik šopek vrtnic, ob priklonu se je dotaknil roba klobuka in znal je počakati, da krik v njej mine. Da zakletev postane navadna nepomembnost; dogodek zakopan v mračnem kotičku zavesti. Z drobnimi znaki pozornosti je dve leti talil ledenico v Milki Marlotovi, na koncu pa mu je le uspelo v njeno telo pljusniti poplavni val sle.

Res je škoda, da nimam namena pisati o tem.

Ko je bila Ines še deklčica, je šla tu in tam na tržnico. Zgrozila se je že ob misli, da ga bo kje spotoma srečala, on pa se je zmeraj pojavil tam; včasih je pokukal iz zelenjave, drugič je iznenada priteknel iz Balinarskega doma in dolgo časa stal na ulici. Med zrenjem v ročice njegovih hčera, ki so visele na močnih moških zapestjih, ji je jemalo sapo, hrepenela je po poljubu, ki bi prekril rdečilo njenih lic, sanjarija je, vse dokler ni sna predrl hrup.

»Zakaj psuješ na otroka, ko pa ti nič noče?« je slišala, kako se na tega moškega, oblečenega v brezhibno sivo obleko, iz katere je kukal jeziček lično zloženega robca, spravlja trafikant ali kak zgroženi mimoidoči, on pa bi si dovolil za hip utišati žigola v sebi in dopustil, da se mu iz ust usuje posmehljiv prezir: »Zdaj še ne, ampak samo vprašanje dneva je, kdaj bo prosila za to. Kurba jo vzgaja in v kurbo bo odrasla.«

Domov je prihajala praznih rok. Mami se je zlagala, da so jo sosedomi otroci napadli s pihalniki, nakar je, skrita v temi enosobnega stanovanjca, dolgo časa jokala, šivala je raztrganine svoje duše, a ni nikdar razširila rok. Nikoli ni za nič »prosila«.

Čas je tek el in mu z zapestja najprej iztrgal eno, nato še drugo roko njegovih hčera, zdaj že postavnih deklet, ki jezdiyo na burji življenja z njegovim blagoslovom. Včasih je šla s prikritimi nameni mimo Balinarskega doma, kradoma je pogledovala proti zelenjavarju, a se ni nihče, če ne štejemo zvižgov brezdelnih mladeničev, obregnil obnjo. Ni še imela niti osemnajst let, pa se ni mogla več spomniti, kako je bil videti. Tekla je naproti odraslosti, prepričana, da jo tam, v meglicah prihodnosti, končno čaka sreća.

4.

Nato pa ji je začel drhteti glas, zazdelo se mi je, da ne bom ujel konca zgodbe. Ponudil sem ji cigareto, ona pa je, med puhanjem dolgih oblakov dima, odtavala nekam v daljavo, poskušala je najti okna preteklosti, da bi pokukala v mestno temo in tam znova prepoznala taksista in tistega mešetarja z devizami na vogalu, ogrnjeneega v dolg Crombie plašč. Naprezala

potom se zagledala u konačnu samoću i na koncu uzela telefon. Fra Petar Marlot, svećenik i rođeni brat pokojnice, nije bio za to da se Milka sahrani uz čedno i neokaljeno prezime kakvim su se smatrali Marloti. Spustila je slušalicu. Cijelu noć naslanjala obraze na hladna prozorska stakla, odbijala pustiti suzu i mislila: »Neka, samo dok ovo prođe, sahraniti ću ja majku što dalje od vas, ni mrtvoj joj niste potrebni.«

Izmicala je 1993. I nikako nije prestajalo. Činilo se da je trajalo cijelu jednu vječnost a ona, Ines Marlot, jednako je stajala uz prozor, upirala pogled u daljinu i molila: »Sastavi već jednom. Sastavi, pa da i ovo konačno prođe.«

Uzalud. Čovjek se katkad toliko zaboravi da mu naprosto sklizne s uma koliko su mu, ustvari, izbori suženi. Njegovo je tek da snatri, a Božije da ostvaruje. A sam Bog htio je da Ines ostane na ovom ubogom svijetu, da gleda kako se urušava jedan život i nastaje novi, vidno skrhan i u ranama. Da zuri u polomljena ogledala prošlosti, iz čijih joj krhotina, činilo se, pokajnički odmahuje Azuro.

Po ko zna koji put prisjetila se te noći provedene s njim, a mene je, ne znam zašto, pratio osjećaj da sam prva osoba kojoj Ines Marlot priča svoj usud.

»U kući je bilo toplo«, rekla je. »Ruže u dvorištu naglo su ćelavjele. Grad je zasipala kiša, teška bljuzgava jesen. Još su sasvim osjetne i žive bujice poljubaca pod kojima se gušim, još su razgovijetne riječi koje je porodio ushit. Skoro da nisam osjetila kako plahta poda mnom ostaje krvava, a njegov euforični glas šapuće: 'Ja te nikad, ali nikad neću ostaviti.'«

5.

»U početku smo oboje živjeli uvjereni kako će uistinu trajati kratko«, uzdahnula je Ines, povukla još jedan dugačak dim i nogom ugazila pušak. »'Proći će samo par dana', mislili smo, 'i svijet će se istrijezniti, dvojac iz Karađorđeva jednostavno će pogužvati salvetu i on će ponovo biti onaj stari: moj Azuro, čovjek koji iz Trsta dovlači Super Riffle farmerke, kafu i cijele štekove cigareta'. Te noći došao je rano. Ispod oka je nosio masnicu. Zagnjurila sam glavu u njegova prsa.«

»Zašto?«

»Nije znao. Samo je rekao kako ih ranije nije viđao u gradu. Rekli su mu: 'Ti više nisi Azuro. To je prolazilo dok se moglo u Trst. Sada se odavde može ili u smrt ili s onu stranu rijeke. Ovdje si Orhan, a tamo budi šta hoćeš. Pa biraj.' Izabrao je da ode, a ja sam brisala suze proklinjući: 'Zašto, Bože? Zašto mi ovo radiš?' Privijao me na prsa i jedva da sam čula kako govori: 'Najbolje da ja predem tamo dok ovo ne prođe'.«

Ines Marlot još je dugo stajala na ulici nakon što je Orhan Mujkanović konačno prešao bulevar. Čula je kako se glasno zvono s katedrale i prosulo tri pravilna jecaja. Odmahivala je

se je, da bi se znova spomnila tiste noći, v kateri je za zmeraj in končno ostala sama, da bi spustila pogled v naročje, kjer je, nadvse spokojno, počivala glava njene matere. Te noči je s konicami prstov v zrak podržala pinceto, v kateri je, kot da kljubuje smrti, drhtela dlaka iz materine obrvi, zatem je pobrisala odtis daha z majhne ploskve ogledalca, se zazrla v dokončno samoto in nazadnje vzela telefon.

Pater Petar Marlot, duhovnik in brat pokojnice, ni dovolil, da bi Milko pokopali pod spodobnim in neomadeževanim imenom, s kakršnim so se ponašali Marlotovi. Odložila je slušalko. Celo noč je z licem slonela na hladnem okenskem steklu, zadrževala solze in si mislila: »Naj bo, samo da to mine, pa pokopljem mater čim dlje od vas, niti po smrti ji niste potrebni.«

Iztekalo se je leto 1993. In nič ni minilo. Zdelo se je, da traja že celo večnost, ona sama, Ines Marlot, je še zmeraj stala ob oknu, upirala pogled v daljavo in molila: »Spravi se že enkrat skupaj. Spravi se skupaj, da bo končno minilo.«

Zaman. Človek se včasih lahko tako spozabi, da mu preprosto uide z uma, kako so njegove odločitve v resnici omejene. V njegovi domeni je sanjarjenje, v Božji pa udejanjanje. In sam Bog je hotel, da Ines ostane na tem ubogem svetu, da gleda, kako se pogreza eno življenje in kako nastaja novo, vidno skrhanu in v ranah. Da bolšči v razbita zrcala preteklosti, iz črepinj katerih ji, tako se ji je zdelo, skesano maha Azuro.

Že kdove katerikrat se je spomnila tiste noči, ki jo je preživela z njim, jaz pa sem, ne vem zakaj, dobil občutek, da sem prva oseba, ki ji Ines Marlot pripoveduje o svoji usodi.

»V hiši je bilo toplo«, je rekla. »Rože na dvorišču so se vse hitreje osipale. Mesto je oblival dež, težka brozgasta jesen. Še vedno lahko živo občutim poplavo poljubov, pod katerimi se dušim, še vedno razločno slišim besede, ki jih je porodil zanos. Skoraj ne bi občutila, kako rjuha pod mano vpija kri, njegov evforični glas pa šepče: 'Nikoli, nikoli te ne bom zapustil.'«

5.

»Na začetku sva bila oba prepričana, da ne bo trajalo dolgo«, je zavzdihnila Ines, potegnila še en globok dim in z nogo zmečkala ogorek. »Minilo bo le nekaj dni«, sva mislila, »in svet se bo streznil, dvojec iz Karađorđeva bo preprosto zmečkal prtiček in on bo spet kot prej: moj stari Azuro, človek, ki iz Trsta prinese Super Rifflekavbojke, kavo in cele šteke cigaret. Tisti večer je prišel zgodaj. Pod očesom je imel modrico. Zakopala sem glavo v njegove prsi.«

»Zakaj?«

»Ni vedel. Povedal je, da jih pred tem ni videval v mestu. Rekli so mu: 'Ti nisi več Azuro. Časi, ko se je lahko šlo v Trst, so minili. Zdaj se gre od tukaj lahko le v smrt, ali čez reko. Tukaj si Orhan, tam pa bodi kar hočeš. Sam izberi.'«

Odločil se je, da bo odšel, jaz pa sem si brisala solze med

u daljinu, a na usnama se mrznuo šapat: »Ovo nikad, ali nikad neće proći. Mene u životu vazda nešto mora jebavat.«

Prošlo je nakon što se lipa u parku ponovo razodjenula da bi navukla svoje treće ruho. Sjedila je u istom kaficu gdje su nekoć običavali zalaziti. Posmatrala je brda s onu stranu rijeke. Neko je u kamenjaru Fortice izbrisao Titovo ime i na istom mjestu, u krivudavom srcu, dopisao »BiH, volimo te«. A onda je primijetila to lice koje je upravo kanilo proći pored nje. U svakoj ruci pridržavao je po jednog dječaka. Mogli su imati 2-3 godine. Za njima, tek korak iza, šetala je zgodna brineta; imala je pravilne grudi i sasvim malu dioptriju. Neke davne slike oživjele su i poput sjećiva zarivale se u svijest Ines Marlot.

Pogled je sklonila u krilo sjetivši se kako je u tašni zaboravila nekakvu stvarčicu; karmin, mirisne maramice, bilo šta i nije ih mogla naći sve dok konobar na sto, ispred nje, nije spustio cijelu litru votke. »Dobro je izabrao«, rekla je. Konobar se na čas zburnio, hinio da će nešto reći. Odmahnula je rukom, pustila pogled niz ulicu i rekla: »Zaboravi.«

»Tad sam se počela opijati, onako, samoubilački, uredno i svojski. Skoro da se nisam mogla sjetiti kad sam posljednji put zaspala trijezna. Tek jednog jutra, nakon više od tri godine lumpovanja, osjetila sam snažnu bol, evo ovuda, po dnu stomaka. To je je bio znak da valja stati na loptu, ohanuti, početi živjeti. Sjetiti se kako tamo u osiguravajućoj kući imaš susjeda. Pokucala sam na vrata, usiljeno se smijala (sekretarica je imala noge do ispod pazuha i, sudeći po izgledu, ovoliko rupu u glavi), na svaku izgovorenu glupost klimala glavom, zadužila polise i počela raditi na postotak.«

6.

Ponekad bi Ines sjedila u istoj onoj bašti ne primjećujući kako se opsjene patriotskih nagona rascvjetavaju po brdima nad gradom. Pogled joj ne mame obnažena djevojačka tijela ni dječija graja u parku preko puta. Ona nema nijedan razlog da bi pogled sklanjala u tašnu. Svoje poraze proživljava sama i, kako to obično biva, utjehu pronalazi u novcu. Skraćuje kosu i mijenja navike. Samo, kao nekoć, istim pokretom ruke doziva konobara, ljubazno zahvaljuje i govori »Zaboravi« kad se ovaj lati novčanika kako bi joj vratio sitniš, potom čeka da se udalji, a onda se mirno predaje zbrajanju zarade koju je danas ostvarila.

Sve je brže starjela. Sve se više prepoznavala u liku iz nekoć pročitane lektire, ali ipak daleko od svijeta fikcije. Daleko od košmara Rajke Radaković.

Jednom sam bio dobre volje, pa sam joj predložio da zabludimo. Čisto da se i to desi. Kao tobož, našla se u čudu, pogledala sklopljenu knjigu u mojim rukama i rekla: »S tobom? Ma nema šanse! Ti znaš samo za te svoje gubitnike što pišu;

preklinjanjem: 'Zakaj, Bog? Zakaj mi to delaš?' Objemal me je in komaj sem ga slišala govoriti: 'Najbolje bo, če grem na drugo stran, dokler ne gre to mimo.'«

Ines Marlot je še dolgo zatem, ko je Orhan Mujkanović končno prečkal bulvar, stala na ulici. Slišala je, kako se je oglasil zvon v katedrali in trikrat enakomerno odbil. Mahala je v daljavo, na ustnicah pa ji je zamrznil šepet: »To ne bo nikoli, ampak res nikoli minilo. Mene mora v življenju vedno nekaj jebat.«

Minilo je šele, ko je lipa v parku vnovič odvrгла liste, da bi nadela že svojo tretjo opravo. Sedela je v istem lokalu, kamor sta nekoč rada zahajala. Opazovala je hribe onkraj reke. V kamnolomu Fortice je nekdo izbrisal Titovo ime in na istem mestu, sredi skrivenčenega srca, pripisal »BiH, volimo te«. Nenadoma je opazila obraz, ki je ravno krenil mimo nje. V vsaki roki je držal po enega fantka. Stara sta bila dve do tri leta. Le kak korak za njima je hodila čedna rjavolaska, imela je pravilne dojke in komaj opazno dioptrijo. Neke davne podobe so iznenada oživele in se kot rezilo zabodle v zavest Ines Marlot.

Pogled je spustila v naročje, saj se je spomnila, da je nekaj pozabila v torbici; šminko, odišavljene robčke, kar koli že, ni jih našla, vse dokler ni natakak k mizi prinesel celega litra vodke. »Dobro je izbral«, je rekla. Natakak se je malce zmedel, zdelo se je, da bo nekaj rekel. Zamahnula je z roko, se ozrla po ulici in rekla: »Pozabi.«

»Takrat sem začela popivati, tako, samomorilsko, načrtno in na vso moč. Le s težavo bi se spomnila, kdaj sem nazadnje zaspala trezna. Šele neko jutro, po več kot treh letih norenja, sem začutila močno bolečino, tukaj, v spodnjem delu trebuha. To je bil znak, da je treba ustaviti konje, postati, začeti živeti. Se spomniti, da imaš tam, v zavarovalnici, tudi soseda. Potrkala sem na vrata, se prisiljeno nasmehnila (tajnica je imela noge skoraj do pazduh, sodeč po videzu, pa tudi tako veliko luknjo v glavi), na vsako izgovorjeno neumnost sem ustrežljivo prikimala, prevzela police in začela delati za provizijo.«

6.

Ines je včasih sedela na tej isti terasi, ne da bi opazila, kako se zablodeli patriotski nagoni razraščajo po hribih nad mestom. Njenega pogleda niso zmotili ne gola dekliska telesa ne otroško kričanje v parku čez cesto. Niti enega samega razloga nima za spuščanje pogleda v torbico. Svoje poraze je prestajala sama in uteho, kakor se to ponavadi zgodi, je našla v denarju. Postrizhe se na krajše in menja navade. A kot nekoć, še vedno priključuje natakakarja z istim gibom roke, ljubezljivo se zahvali in reče »Pozabi«, ko ta hoče iz denarnice vrniti drobiž, nato počaka, da se oddalji, nakar se posveti preštevanju zasluzka, ki ga je ustvarila tisti dan.

Vse hitreje se je starala. Vse bolj se je prepoznavala v junaku

čuj Hamsun, molim te. Singer! Ma jok! Nema hljeba od tebe. Meni treba neko drčan, neko ko će biti u stanju krhnuti šakom o sto.«

7.

Na stolu su stajale tri čaše s kafom.

Sanda je primijetila kako će uskoro snijeg. »Ne bi valjalo«, dobacio je Hara, a ja sam pripalio cigaretu misleći na poetične detalje Pana i jedva da sam čuo Amru koja viče: »Ima li ko s autom? Pozlilo joj, umrijet će!«

Glan i Edvarda, ostavljeni u mraku, na strani 63, nastavljaju plovidbu izmaglicama norveških fjordova. Sad jurim prema bolnici ne mareći za crveno na semaforu. Pored mene, zavaljena u sjedište, s mrtvačkom bojom u licu, plače Ines Marlot i trudi se odgovoriti na pozive klijentele.

Govorim joj da se ostavi toga, da se urazumi, a ona mi uzvraća: »Vozi ako hoćeš; ako nećeš, onda se jebi!«

8.

Dva sata kasnije desila se ta ruka na mom ramenu, ravnodušno klimanje glavom i nestanak u kafani preko puta.

Kad sam je ugledao, pomislio sam: »Ljepši se kopaju«. Naravno da sam joj to rekao, a ona je, pitaj Boga otkud, izvukla osmijeh i dobacila: »Okani se pišljive proze.«

Da je odvezem kući? Ni slučajno. Vratili smo se u firmu. Sanda i Hara jednako su stajali uz prozor i gledali kako se napolju zbija snijeg. U ured smo ušli držeći se pod ruku, kao u grijeh ogrezli ljubavnici. Pažljivo sam je spustio u stolicu. Prozirnim prstima pomilovala je telefonske tipke, a potom se osvrnula na prisutne i upitala: »Je l' neko dolazio dok mene nije bilo?«

Bilo je 15:30. Spremao sam se poći kući, a Ines je ostvarila (istina, čestim grdnjama isprekidanu) vezu sa dr. Birišem. Željela je znati da li bi joj mogao sutra, privatno, naravno (jer njoj odgovara sutra, subota je, ne radi se), uraditi taj zahvat na želucu i kakve su joj šanse da u ponedjeljak ponovo bude na poslu. On se upravo spremao spustiti slušalicu ne propustivši priliku nazvati je luđakinjom, ona mu je prostački opsovala, a ja sam sjeo u auto i u retrovizorskom staklu gledao kako bosonoga Cigančad stoje u prikrajku i na zburnjene prolaznike bacaju mokre krpe snijega.

To je bilo u petak. Pamtim to jer mi ispred očiju još uvijek iskrсне ona slika pogrbljenih staračkih tijela, oni vješti zamasi ruku koji razgrću snijeg ispred sultan-Sulejmanove džamije. Jednom sam, u ratu, iz dvorišta Sulejmanije ukrao jaknu. Mladić kome je pripadala ležao je u gasulhani. Toplom vodom su ga kupali. Kasnije sam tu jaknu prodao vojniku za šteku »Drine« bez filtera. Danas se nerado i s kajanjem prisjećam tog detalja.

iz neke prebrane lekcije, ki pa je bil še zmeraj daleč od fiktivnega sveta. Daleč od nočnih mor Rajke Radaković. Enkrat sem bil dobre volje, pa sem ji predlagal, da zabluziva. Da bi pač tudi to enkrat naredila. In joj, prejoj, povsem začudeno je pogledala zaprto knjigo, ki sem jo držal v rokah, in rekla: »S tabo? Ma niti slučajno! Ti poznaš samo te tvoje zgube, ki pišejo; Hamsun, ja daj no. Singer! Niti slučajno! Od tebe ne bo kruha. Jaz rabim nekoga drznega, ki zna usekati s pestjo po mizi.«

7.

Na mizi so stale tri skodelice kave.

Sanda je opazila, da se pripravlja na sneg. »Ne bo držalo,« je odvrnil Hara, jaz pa sem prižgal cigareto, razmišljaj sem o poetičnih detaljih Pana in skoraj ne bi slišal Amre, ki je vpila: »Je kdo z avtom? Slabo ji je, umrla bo!«

Gleen in Edwarda, zapušćena v temi, na strani 63, še zmeraj plujeta po meglicah norveških fjordov. Zdaj dirjam proti bolnici in se ne oziram na rdečo na semaforju. Ob meni, na sedežu, vsa zgrudena in z obrazom mrtvaške barve, joće Ines Marlot in se hkrati trudi odgovoriti na klice strank.

Rečem ji, naj neha, naj bo vendar razumna, ona pa mi odvrne: »Če hoćeš vozi, če ne pa odjebi!«

8.

Dve uri pozneje se je zgodila ta roka na moji rami, ravnodušno odkimavanje in izginotje v kavarni čez cesto.

Ko sem jo uzrl, sem pomislil: »Lepši se radi kopajo.« Seveda sem ji to tudi povedal, ona pa je, sam bog ve, od kod, potegnila nasmeħ in navrgla: »Ogibaj se piškave proze.«

Naj jo peljem domov? Niti slučajno. Vrnila sva se v podjetje. Sanda in Hara sta oba stala pri oknu in gledala, kako se zunaj nalaga sneg. V pisarno sva vstopila držeć se za roke, kot ljubimca, potopljena v greh. Pažljivo sem ji pridržal stol. S prosojnim prsti je pomilovala telefonske tipke, zatem se je obrnila k prisotnim in vprašala: »Je kdo prišel, vmes, ko me ni bilo?«

Bilo je 15:30. Pripravljaj sem se na odhod domov, Ines pa je dobila (sicer precej šumećo) zvezo z dr. Birišem. Hotela je izvedeti, če bi ji lahko jutri, seveda v privatni režiji (njej namreć odgovarja jutri, sobota je, ne dela se), naredil tisti poseg na želodcu in koliko možnosti ima, da bi bila v ponedjeljek lahko že v službi. Ravno je nameraval odložiti slušalko, ne da bi jo pozabil oklicati za norico, ona pa ga je prostaćko opsovala, medtem ko sem jaz sedel v avtu in v vzvratnem ogledalu opazoval, kako bosonogi Ciganćki stojijo v kotu in na zbegane mimoidoće mećejo mokre zaplate snega.

Bil je petek. Spomnim se, ker mi pred oči pride tista podoba

9.

Ines Marlot vidio sam još samo jednom. U subotu je izašla kupiti hljeb i mlijeko, stigla ćovjeka ispred sebe kucnuti po ramenu i srušiti policu s parfimerijom.

Dr. Ajdić upravo je izlazio iz smjene kad su je dovezli u bolnicu. Na komadu papira našvrljao je uputnicu i uz glasnu psovku napustio smjenu.

Petnaest dana visili smo pored telefona. Na vezi je bio Željko, njen daleki sarajevski roćak. Hrabrio nas je. Govorio kako on svaki dan bdije na Koševu, da je u stalnom kontaktu sa doktorima, da su je već dvaput »otvarali« i da je sada dobro. On misli da će se izvući. Da ne brinemo.

10.

Ogovarali smo je. O, kako smo je ogovarali! Govorili kako su joj pare važnije od svega, od zdravlja, od života, kako ćemo joj psovati oca bezobraznog kad joj ponovo pod nos poturimo kafu, smijali se... a onda sam auto zaustavio pred bolnicom.

Na vratima prijemnog odjeljenja stajala je žena. Suoćen s požarom u njenim očima, rekao sam da dolazimo iz Mostara i da smo radne kolege Ines Marlot.

»Saćuvaj me Bože takvih kolega!«

»Izvinite, ali...«

»Ništa 'ali'! Za ovu ženu već 15 dana još niko nije upitao.«

»Molim?! Pa nama je Željko rekao...«

»Slušaj, momćino, ne postoji nikakav Željko. Za 15 dana, koliko umire ovdje, za nju još niko nije upitao. Pa znala bih ja, pobogu!«

Postiden, stajao sam pred njom ne znajući šta bih još mogao reći. Potpuno nemoćan, ćitao sam slova s ploćice njenog mantila.

»Ali, teta Nada...«

Te molećivo izgovorene rijeći kao da su utrnule buktinje u njenim očima. Povukla je ruku unazad, oslobodila cijeli pramen kose, koji se sad prosipao po skladno izvajanim ramenima, i pustila očima da se blago nasmiju, da preko usana prevali kako će ona nakratko, ali samo nakratko, otvoriti prozor. »petnaest dana, koliko umire ovdje« odzvanjalo mi je u ušima dok smo obilazili zgradu i ćekali da teta Nada ispuni obećanje.

Moćda bi za mene podnošljivije bilo da je ni tad nisam vidio. Da nisam vidio to modro klupko koje nepomićno leži na plahti, tu kap zgrušane krvi u kutu usana, da nisam vidio tu iskru u oku koja se bezuspješno upinje ne pretvoriti u suzu, taj šapat otkinut iz dubine nemoći: »Neću ja više ovako. Kad izađem odavde, ima da stanem na loptu, da živim...«

zgrbljenih starćevskih teles, tisti većići zamahi rok, ki odstranjujejo sneg pred sultan-Sulejmanovo džamijo. Enkrat sem, med vojno, iz dvorišća Sulejmanije ukradel jakno. Mladenić, ki mu je pripadala, je ležal v gasulhani. Kopali so ga v topli vodi. Pozneje sem tisto jakno prodal vojaku za zavoj Drine brez filtrov. Danes se nerad in z občutkom krivde spominjam te nadrobnosti.

9.

Ines Marlot sem videl samo še ob eni priložnosti. V soboto je prišla ven, da kupi kruħ in mleko, pri ćemer je uspela ćloveka pred sabo dregniti v ramo in zrušiti policu s parfumi.

Dr. Ajdić je ravno odhajal iz službe, ko so jo pripeljali v bolnicu. Na list papirja je naćećkal sprejemni list in z glasno psovku zapustil izmeno.

Petnajst dni smo viseli na telefonu. Na drugi strani je bil Željko, njen daljni sarajevski sorodnik. Vlival nam je pogum. Razlagal je, da vsak dan bdi na Koševu, da je v neprestanem stiku z zdravnikima, da so jo že dvakrat »odpri« in da je zdaj dobro. Zdi se mu, da se bo izvlekla. Naj si ne delamo skrbi.

10.

Opravljali smo jo. O, kako smo jo opravljali! Pravili smo, da ji je denar najbolj pomembna stvar od vseh, od zdravlja, od življenja, kako ji bomo prekleli brezobzirnega oćeta, ko ji bomo pod nos spet pomolili kavo, smejali smo se ... potem pa sem avto ustavil pred bolnicu.

Na vratih sprejemnega oddelka je stala ženska. Ko sem se sooćil s požarom v njenih očeh, sem ji rekel, da prihajamo iz Mostarja in da smo sodelavci Ines Marlot.

»Moj bog, obvaruj me pred takimi sodelavci!«

»Oprostite, ampak ...«

»Nić ampak! Po tej ženski ni v petnajstih dneh povprašal nihće.«

»Oprostite?! Nam je Željko rekel drugaće ...«

»Poslušaj, fante, nobenega Željka ni tu. V 15 dneh, odkar umira tukaj, ni še nihće vprašal zanj. Pa saj bi vedela, za boga!«

Sram me je bilo, stal sem pred njo in nisem vedel, kaj naj rećem. Popolnoma nemoćen sem prebral ćrke na njeni halji.

»Ampak, tetka Nada ...«

Te moledućoće izgovorene besede so v njenih očeh ukresale plamene. Roko je povlekla nazaj, oslobodila ćel pramen las, ki se je do zdaj razprostiral po skladno oblikovanih ramenih, in pustila oćem, da se blago nasmehnejo, da nasmeħ prešine ustnice, medtem ko bo za kratek ćas, res samo na kratko,

Kažem, možda bi bilo lakše da sve to nisam vidio iako bih se, u to sam siguran, kasnije grizao zbog toga.

Stojimo tako nalakćeni na sive prozorske klupice. Sa smrznutih stabala katkad prhne pregršt sniježne prašine i prospe se po našim ramenima. Ne bez ponosa u glasu, Ines se okrene prema dvjema sestrama i kaže: »Ovo su moji. Moji s posla.« One frknu pogledom prema načičkanim glavama u ramu prozora i nastavljaju piti kahvu.

Željela je znati ko je mijenja otkad je »ovde«.

»Mirko«, kažem, »fin momak i nadasve kulturn.«

»Poznajem Mirka! Zbog takvih kakav je on, danas je ljepše živjeti u kurcu nego u gradu. Sve go seljak, sve pederčine!«

Nisam rekao ništa. Gledao sam kako se jedna sestra pridžie da bi iz limenog ormara izvukla deku kojom će pokriti sićušnu hrpicu kostiju na krevetu. Još kratko zurili smo u to slabašno klupko života koje nečija nevidljiva ruka bespovratno razmotava, opraštali joj za sve teške riječi koje je izgovorila i prešutno se kajali zbog onih koje smo, iza njenih leđa, mi govorili o njoj. A ona, kao da je osjetila o čemu razmišljamo, okrenula se i sasvim sabrano, kao da nema namjeru otići, rekla: »Možda biste trebali poći. Snijeg pada i sklisko je. Skoro će mrak.« A onda se zagledala pravo u moje oči. Prošla je cijela vječnost prije nego je izustila: »Polako vozi. I piši. Napiši nešto o meni. O mojim suzama nešto napiši. I nemoj da si štogod slag'o, jes' čuo? Možeš još staviti i ovo ako će ti valjat: 'Tijelu je da se raduje, duši da smrt čeka.'«

11.

Sedam dana kasnije još uvijek je padao slabašan snijeg. Hara i Sanda stajali su uz prozor zabavljeni brojanjem koraka koje je za sobom ostavljalo bosonogo Ciganče. Na stolu su se pušile tri čaše s kafom. Zabavljen čitanjem novina, skoro da i nisam čuo kad je Amra otvorila vrata i sahranila ruke na mojim ramenima. Pogledao sam u zid. Preko kalendara, uokviren crvenim kvadratićem, izmicao je šesti dan januara.

»Danas bi joj bio rođendan«, rekoh. Hara i Sanda okrenuli su glave. U nevjerici pogledaše u kalendar. Iza njih dah ostavljen u prozorskom staklu brisao je dječije korake u povratku.

12.

Na ispraćaju Ines Marlot bilo je mnogo svijeta. Tiskao sam se između tih pogurenih prilika; mahom su vonjali na alkohol. Snijeg je prestao padati i bilo je hladno. Samo su zalutali lepeti ptičijih krila te slabašan glas fra Petra Marlota skrnavili tišinu. Tada se, iznebuha i nenajavljen, kao da je pristigao iz prizemlja života, nečiji šapat probi do mene: »Pogledaj. Tamo! Tamo preko puta stoji njen otac. To znaju samo rijetki. Ja sam jedan od njih. Zovem se Tomo Boričanin i jednom sam bio

odprla okno. »Petnajst dni, odkar umira tukaj,« mi je odzvanjalo v ušesih, ko smo hodili po stavbi in čakali, da tetka Nada izpolni obljudo.

Zame bi bilo gotovo lažje, če je takrat sploh ne bi videl. Če ne bi videl tiste modre klobke, ki je nepremično ležala na rjuhi, tiste kaplje strjene krvi v kotičku ustnic, če ne bi videl tiste iskre v očesu, ki se neuspešno poskuša spremeniti v solzo, tistega šepeta iz globin nemoči: »Tako ne gre več. Ko pridem ven, se moram postaviti na žogo, živeti moram ...«

Pravim, da bi mi bilo najbrž lažje, če vsega tega ne bi videl, a bi se, v to sem prepričan, pozneje grizel zaradi tega.

S komolci slonimo na sivih okenskih policah. Z zmurnjenih dreves vsake toliko prhne prgišče snežnega prahu in se nam raztroši po ramah. Z opaznim ponosom v glasu Ines obrne glavo proti sestrama in pove: »Ti so pa moji. Moji sodelavci.« S pogledom ošvrkneta načičkane glave v okenskem okviru in nadaljujeta s pitjem kave.

Hotela je vedeti, kdo jo nadomešča, odkar je »tu«.

»Mirko,« ji povem, »dober dečko in zelo kulturn je.«

»Pa saj poznam Mirka!« Zaradi takšnih, kot je on, je danes lepše živeti v kurcu kot pa v mestu. Vse gre k vragu, vse pederčine!« Nič nisem rekel. Opazoval sem eno od sester, ki je vstala, da bi iz kovinske omare izvlekla odejo, s katero bo pokrila majhen kupček kosti na postelji. Še malo smo bolščali v to slabotno klobko življenja, ki jo je neka nevidna roka nepovratno odmotavala, oprostili smo ji vse grde besede, ki jih je izgovorila in se potihlo kesali zaradi tistih, ki smo jih, za njenim hrptom, govorili o njej. Ona pa se je, kot da bi začutila, o čem razmišljamo, obrnila in povsem zbrano, kot da nima namena oditi, rekla: »Najbrž boste morali počasi iti. Sneg pada in poledica je. Kmalu bo tema.« Nato pa se je zazrla naravnost v moje oči. Cela večnost je minila, preden je izustila: »Vozi počasi. In piši. Napiši kaj o meni. Napiši kaj o mojih solzah. Pa da se ne bi lagal, si me slišal? Tudi tole lahko napišeš, če ti bo prišlo prav: 'Telo se veseli, duša pa čaka smrt.'«

11.

Sedem dni pozneje je še zmeraj narahlo snežilo. Hara in Sanda sta stala ob oknu in se zabavala s štetjem korakov, ki jih je za sabo puščal bosonogi ciganček. Na mizi se je kadilo iz treh skodelic kave. Zaposlen sem bil s prebiranjem časopisov, tako da skoraj ne bi slišal, kako je Amra odprla vrata in položila roke na moja ramena.

Pogledal sem proti zidu. Na koledarju je, uokvirjen z rdečim kvadratom, mineval šesti dan januarja.

»Danes bi imela rojstni dan,« sem rekel. Hara in Sanda sta obrnila glavo. V nejeveri sta pogledala na koledar. Za njima je na okenskem steklu ostala sapa, ki je izbrisala vračajoče otroške korake.

špediter. Samo to. Danas sam prikaza koja je propustila sve svoje prilike. Danas sam tek sjenka.«

Okrenuo sam se i pogledao spodobu čija je ruka drhtala na mom ramenu. Bio je obrastao u gustu neurednu bradu. Imao je avetinjski mršavu ruku na kojoj su izdijeljali dugački crni nokti. Uvukao sam vrat još dublje u kragnu i tiho, da me ne čuju skrušenici, kušnua ga riječima: »Ti si samo govno šofersko!« Stresao sam ramenima i pogledao preko grobljanskog zida. Tamo je stajao čovjek odsutno zagledan u daljinu. Njegove laktove, svaka sa svoje strane, pridržavale su dvije žene, a on je svako malo oslobađao ruku kako bi drhtavim prstima vratio cvikere na nos. U nevjerici sam gledao tog stvora prepoznavši u njemu lik dr. Ajdiča. Osjetio sam kako mi se grče prsti na rukama. Kako mi se iz utrobe neka sluz vere ravno u grlo, u nos, kako se gušim. Poželjeh stati pred njega, zavitlati mu pesnicom ispred nosa, reći mu...

Ali nisam.

Ne zato što bih kasnije žalio zbog toga, nego čisto što nisam toliko drčan da bih krhnuo šakom o sto. Samo sam se okrenuo, zario glavu u kragnu kaputa i još dugo, dugo gledao kako nečije ruke u pohotnu raku bacaju vlažno grumenje zemlje.

12.

Na pogrebu Ines Marlot je bilo precej ljudi. Drenjal sem se med temi izgubljenimi priložnostmi; nekoliko so dišale po alkoholu. Sneg je nehal naletavati in bilo je mrzlo. Le zablodeli zamahi ptičijih kril in slaboten glas patra Petra Marlota so okrnili tišino. Vtem se je, iznenada in nenapovedan, kot da je prišel iz kleti življenja, do mene prebil nek šepet: »Poglej. Tami Tam, na drugi strani ceste, stoji njej oče. To vedo le redki. Jaz sem eden od njih. Ime mi je Tomo Boričanin in nekoč sem delal kot prevoznik. Zgolj to. Danes sem prikazen, ki je zamudila že vse priložnosti. Danes sem samo še senca.«

Obrnil sem se in pogledal nakazo, katere roka je drhtela na mojem imenu. Ves je bil zaraščen z gosto neurejeno brado. Imel je strašansko suhljate roke, na katerih so se bohotili dolgi črni nohti. Vrat sem pogreznil še globlje v ovratnik in ga potihlo, da me ne bi slišali žalujoči, cmoknil z besedami: »Ti si samo šoferskignoj!«

Stresel sem z rameni in se ozrl onkraj pokopališkega zidu. Tam je stal človek, odsotno zazrt v daljavo. Pod komolci sta ga, vsaka s svoje strani, podpirali dve ženski, on pa je vsake toliko osvobodil roko, da bi si z drhtečimi prsti popravil ščipalnice na nosu. V nejeveri sem se zagledal v to prikazen in v njej prepoznal podobo dr. Ajdiča. Začutil sem, da so se mi pokrčili prsti na rokah. Da se mi v ustni votlini sluz izliva naravnost v grlo, v nos, da se dušim. Zaželel sem si postaviti pred njega, mu zažugati s pestjo, mu povedati ...

A tega nisem storil.

Ne zato, ker bi mi bilo pozneje lahko žal, ampak zato, ker nisem bil zadosti drzen, da bi s pestjo udaril po mizi. Le obrnil sem se, zaryl glavo v ovratnik plašča in še dolgo, dolgo gledal, kako neke roke na hlepečo krsto mečejo vlažne grude zemlje.